

פרק הגזול עצים

מתניתין:

בגוף הפרה והרחל, ואילו את הולד או את הצמר הרי הוא קונה בשינוי, ומוסיף לגזול את דמיהם שהיו שווים לפני הלידה והגזיזה, והעודף ששווה עכשיו יותר, הרי זה שלו⁽¹⁾.

ג. גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה, או גזל רחל ונטענה אצלו צמר וגזזה, מה שנתעברה או שגדל צמרה, נחשב שינוי אף לגבי הפרה או הרחל, ואינו חייב להחזירן אלא לשלם דמיהן⁽²⁾.

ולפיכך הריהו משלם כשעת הגזלה, דהיינו דמי הפרה ודמי הרחל כשוויין בשעת הגזילה, וכל מה שהשביחו משעת הגזילה ואילך הרי זה שייך לגזולן.

זה הכלל:

כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה, ולכן אם גנב טלה ונעשה איל, או גנב עגל ונעשה שור וטבחו או מכרו, פטור משלומי ארבעה וחמישה, כי הואיל ונעשה שינוי בידו — קנאו, ושלו הוא טובח או מוכר⁽³⁾.

גמרא:

אמרי, אמרו בבית המדרש לדייק מדברי המשנה: כי רק אם גזל עצים ועשאן כלים,

משנתנו באה ללמד, שאם הגזילה נשתנתה ביד הגזולן, אף על פי שהבעלים עדיין לא נתיאשו ממנה, קנאה הגזולן בשינוי, ומשלם את דמיה כשעת הגזילה.

א. הגזול עצים ועשאן כלים ובכך שינה אותם מצורתם המקורית שהיו בשעת הגזילה, או גזל גיזות צמר ועשאן בגדים.

הרי הוא משלם לבעלים ממון עבור הגזילה כשעת הגזלה, כשוויות הגזילה בשעה שגזלה. ואינו משיב את החפץ הגזול כיון שקנאה הגזולן לעצמו ב"שינוי מעשה" ששינה את החפץ.

ובגמרא יתבאר איזה שינוי בחפץ נחשב שינוי שעל ידו קונה הגזולן את החפץ הגזול.

ב. אם גזל פרה מעוברת וילדה אצלו, או גזל רחל טעונה, כבשה טעונה צמר, וגזזה הגזולן —

משלם הגזולן לבעלים דמי פרה העומדת לילד, ודמי רחל העומדת ליגוז, כלומר: הגזולן מחזיר לבעלים את הפרה או את הרחל עצמן, כיון שלידה וגיזה אינם שינוי

כשעת הגזילה.

2. ולא נקטה המשנה "וילדה" "וגזזה" אלא אגב הרישא. גמרא.

3. כך מבואר בגמרא, כי אופן זה נתרבה מ"זה הכלל".

1. כך מפרשים הנמוקי יוסף והמאירי, וכן דעת הרמב"ן במלחמות, אבל דעת בעל המאור והרא"ש, שהגזולן קונה את הפרה או את הרחל, לפי שהלידה והגזיזה הן שינוי בגופן, והוא משלם לגזול את דמי הפרה או את דמי הרחל

מדאורייתא, דהיינו שינוי שאי אפשר לבטלו ולהחזיר את החפץ לקדמותו, כגון שיוף וליבון.

וכך יש לפרש את דברי המשנה: גזל עציים ועשאן כלים — מדובר בעציים שהיו כבר משופין בשעת הגזילה.

ומאי נינהו ומה הם נקראים אותם עציים משופים? נסרים!

וכיון שהיו העציים משופים, דשינוי דהדר לברייתא הוא מה שהגזולן חיברם ועשאם כלים, דאי בעי משליף לחו שאם רוצה, יכול הוא לפרק את החיבורים, ולהחזירם לקדמותם כמו שהיו בשעת הגזילה.

ומשום כך נקטה המשנה שינוי שעשה מן הנסרים כלים כגון תיבות וקתדראות, כדי לחדש שאפילו שינוי קל שאפשר לבטל — שהרי יכול הוא לפרק את הנסרים כמו שהיו בשעת הגזילה, ואף על פי כן קונה הגזולן בשינוי זה, וכל שכן אם שייף את העציים שנחשב שינוי גמור וקונה הגזולן את החפץ מדאורייתא.

וכן יש לפרש: בגזול צמר ועשאן בגדים — כי מדובר בצמר שהיה כבר טווי בשעת הגזילה⁽⁵⁾.

וכיון שהיה הצמר טווי, דשינוי דהדר לברייתא הוא מה שהגזולן סרג ממנו בגדים,

אין — נחשב שינוי, אבל אם שייף [שייף והחליק את העציים] — לא נחשב שינוי.

וכן הגזול צמר ועשאן בגדים, אין — רק אופן זה נחשב שינוי, אבל אם ליבון — לא נחשב שינוי.

שהרי קודם שעושה מן העציים כלים — צריך לשייף אותם, וכן קודם שעושה מן הצמר בגדים — צריך ללבנו, ואם נחשב שינוי, כבר קנאם הגזולן משעת שפוי וליבון, ומדוע הוצרכה המשנה לומר כי עשה מן העציים כלים ומן הצמר בגדים, אלא על כרחק שהמשנה סוברת כי שפוי וליבון אינם נחשבים לשינוי מעשה הקונה לגזולן את הגזילה, ולכן הוצרכה להביא שינוי של כלים ובגדים.

ורמינהי ממה ששינוי בברייתא (4): גזל עציים ושייף, או גזל אבנים וסיתתן, או צמר וליבון, או פשתן ונקחו — משלם ממון בשעת הגזלה, ואינו משיב את החפץ! מבואר בברייתא כי גם שיוף וליבון נחשבים שינוי מעשה שקונה בזה הגזולן את החפץ.

אמר אביי: תנא דידן קתני התנא שבמשנתנו הביא אופן של שינוי מעשה דרבנן, שינוי המועיל רק מדרבנן, דהיינו שינוי דהדרא שאפשר לבטל את השינוי ולהחזיר את החפץ לקדמותו כמו שהיה בשעת הגזילה, וכל שכן אם עשה שינוי דאורייתא, שינוי המועיל לקנות גם

הזכיר אביי טוייה. ותיירך כי כיון שיש קושיא גם מצד טוייה שנחשב שינוי, לכן בתירוץ מזכיר טוייה.

הביאור הלכה [סימן ו יא ד"ה אבל] מבאר,

4. וכן הוא בתוספתא פרק י הלכה ב

5. התורת חיים מקשה, כי בקושיא של הגמרא הקשו מליבון שנחשב שינוי, ומדוע בתירוץ

רב אשי אמר ליישב את הסתירה שבין המשנה לברייתא באופן אחר:

תנא דידן נמי שינוי דאורייתא קתני, התנא שבמשנתנו גם כן מדבר באופן שעשה הגזולן שינוי המועיל לקנות מדאורייתא [דהיינו שינוי שאי אפשר לבטל], אבל אם עשה הגזולן שינוי שאפשר לבטלו, אינו קונה⁽⁷⁾.

ומה שקשה על המשנה, כי אם רק שינוי שאי אפשר לבטל קונה, על כרחך מדובר

דאי בעי סתר ליה, שאם רוצה, יכול הוא לפרום את הבגד, ולהחזיר את הצמר לקדמותו כמו שהיה בשעת הגזילה⁽⁶⁾.

וכל שכן אם עשה הגזולן שינוי דאורייתא, שינוי המועיל לקנות אפילו מדאורייתא, דהיינו שאי אפשר לבטלו, כגון אם שייף את העצים או ליבן את הצמר, ודאי שנחשב שינוי וקונה לעצמו את החפץ הגזול.

ותנא ברא שבברייתא, רק שינוי מעשה דאורייתא קתני, ושינוי מעשה המועיל לקנות רק מדרבנן לא קתני.

נחשב שינוי החזור. ומקשה הלחם משנה מכאן על הרמב"ם שפסק [גזילה ב י] שינוי החזור אינו קונה, ומכל מקום פוסק [בהלכה יב] שאם גזל צמר טווי ועשאו בגדים נחשב שינוי. וכן מקשה הבית יוסף [סימן שס] על הטור.

הב"ח והדרישה [ס"ק ד] מתרצים שדברי הגמרא הם לפי אביי, אבל לפי רב אשי אין הכרח לומר שצמר ועשאו בגד נחשב שינוי החזור. והסברא שאינו נחשב שינוי החזור, מבאר הב"ח, משום שבגד שסותרו אין החוטים חוזרים לקדמותם.

והדרישה מבאר, משום שאין דרך בני אדם לטרוח ולפתוח כל חוט בכגד, וגם לאחר שנפתח הבגד אין החוט ראוי לשימוש כמו מקודם.

גם המאירי בשיטה מקובצת סובר שצמר ועשאו בגד נחשב שינוי, ומבאר כי אף על פי שאפשר לסתרו ולהיות חוטים כבתחילה, כיון שכבר נפסדת צורת החוט כשהיה בגד, פנים חדשות באו לכאן כשחזור להיות חוט. [וכוונתו שדומה למבואר בגמרא לקמן צו ב לגבי עשה לבניה לעפר שאינו נחשב שינוי החזור כשעושה ממנה שוב לבניה].

7. בפשטות החסרון בשינוי החזור, שאין זה שינוי גמור, וכן משמע מרש"י [ד"ה וכ"ש]. אבל

שבקושיא קשה יותר מליבון שהוא תחילת כל המלאכות והיה לו לקנות כבר בליבון, ובתירוץ תירץ כי אפילו בטוייה אינו קונה, כי אינו נחשב שינוי הקונה.

הפני יהושע והמהדורא בתרא למהרש"א הקשו, לפי אביי שאומר לקמן כי בצמר וליבנו יש מחלוקת רבי שמעון ורבנן אם נחשב שינוי, מדוע אביי לא תירץ שמשנתנו כדעת רבנן שליבון אינו נחשב שינוי, והברייתא סוברת כרבי שמעון שליבון נחשב שינוי, ומדוע הוצרך אביי לתירוץ אחר. ומוסיף הפני יהושע, שאף עצים ושיפץ הוא מעשה כמו צמר וליבנו שלפי רבנן אינו נחשב שינוי ואם כן אפשר לתרץ שמשנתנו כדעת רבנן.

ומתרצים הפני יהושע והמהדורא בתרא למהרש"א, שאביי הוצרך לתירוץ אחר משום שקשה על המשנה גם מצד טוייה שנחשב שינוי, וטוייה גם לדעת רבנן נחשב שינוי, ולכן הוצרך לתרץ מצד שהוא שינוי החזור.

ולפי זה מיושבת גם קושית התורת חיים, שאביי בתירוצו מזכיר טוייה משום שעיקר הקושיה היא מטוייה, שהרי על ליבון אפשר לתרץ שהמשנה כדעת רבנן שאינו נחשב שינוי.

6. מבואר בדברי אביי שצמר טווי ועשאו בגדים

בעצים שאינם משופים ובצמר שאינו מלובן, אם כן מדוע כתבה המשנה שעשה מן העצים כלים ומן הצמר בגדים, הרי מספיק השינוי שמשויף הגזול את העצים ומלבן את הצמר, כדי לקנות את החפץ.

כך יש לפרש את המשנה: הגוזל עצים ועשאו כלים — הכוונה שעשה מהעצים כלי הנקרא **בוכאני** [משטח לכתושה] שאין בו חקיקה אלא רק שיוף, דהיינו שיופן המובא בברייתא, שהוא שינוי שאי אפשר לבטל ומועיל מדאורייתא⁽⁸⁾.

וכן מה שנאמר במשנה: **צמר ועשאו בגדים** — הכוונה שעשה מהצמר בגדים הנקראים **נמטי** [מצעים של לבד], ובבגדים אלו לא מלבנים את הצמר.

והחידוש של המשנה, שאם עשה הגוזל מן הצמר בגדים אלו בלא שליבון, קנאן, כיון דהיינו שינוי דלא הדר, כי אין הצמר חוזר עוד לקדמותו להיות כל נימא ונימא בפני עצמה⁽⁹⁾.

ותרומת הכרי [שנג ג ד"ה אך], שכאן השינוי השם גרוע ואינו קונה לבד אלא מסייע לשינוי מעשה, אבל באופן שיש שינוי השם גמור, קונה גם בלא שינוי מעשה.

הגר"א [סימן שס י] והחזו"ן איש [ב"ק סימן יז כא] מקשים ההיפך, מדוע צריך שינוי השם עם שינוי מעשה הרי שינוי מעשה לבד מועיל, כמו שמוכח בגמרא לעיל [סה ב] שיש מאן דאמר כי טלה ונעשה איל נחשב שינוי אף על פי שאינו שינוי השם. ומתריצים, כי אין כלל שצריך גם שינוי השם, ורק אם השינוי מעשה גרוע צריך גם שינוי השם.

הקובץ שיעורים [אות קכ] מבאר שתמיד שינוי מעשה לבד קונה, ומה שצריך גם שינוי השם הוא כדי להוכיח שהשינוי מעשה היה שינוי גמור, ואם לא היה שינוי השם יש הוכחה שאינו שינוי גמור, אבל במקום שיודעים שהיה שינוי גמור אין צורך בשינוי השם.

בחזו"ן יחזקאל [י ב סוף ד"ה חמץ] מבאר, כי באופן שנעשה שינוי בכל החפץ כגון בטלה ונעשה איל אין צורך בשינוי השם, אבל בשיפן או עשאו נסרים שעצם העץ לא השתנה, אז צריך גם שינוי השם.

9. הרא"ש מבאר שאב"י ורב אשי נחלקו האם

החזו"ן איש [ב"ק סימן טז יג] מבאר שהחסרון בשינוי החזור, כי כיון שיכול להחזירו למצבו הקודם, חייב לעשות כן כדי לקיים מצות השבה. גם הדבר אברהם [ח"א סימן א יז] מסתפק האם החסרון משום שאינו שינוי גמור או משום שחייב לקיים השבה. ובהגהה מאביו כותב נפקא מינה לענין איסור "אתנן", שב"אתנן" מה שהותר על ידי שינוי, הוא משום שלאחר שינוי נחשב כחפץ אחר שאינו מאוס למזבח [כמו שכתב תוס' לעיל סה ב ד"ה הא], ואם שינוי החזור נחשב שינוי גמור, וכל החסרון הוא רק משום שחייב לקיים השבה, אם כן חסרון זה הוא רק בגזילה, אבל ב"אתנן" ייחשב שינוי שמועיל להתירו למזבח.

8. התוספות כתבו, כי רק אם שייף עד שנעשה בוכני מועיל כי נחשב שינוי מעשה, אבל אם עשה שיוף שלא נשתנה שמו בכך, לא מועיל. ומבואר בתוספות כי צריך שיהיה גם שינוי השם עם שינוי מעשה. וכן פסקו הטור והרמ"א [סימן שס ו].

ומקשים האחרונים כי שינוי השם לבד קונה כמו שמוכח בגמרא לעיל [סה ב] שהקשו שיקנה בשינוי השם אף על פי שאין שינוי מעשה.

ומתריצים הפני יהושע והקצות החושן [שס ה]

ומקשינן: וליבוין הצמר מי הוי וכי נחשב שינוי?

ורמינהי ממשנה בחולין [קלה א] ששינוי: גבי אדם שגזז את צאנו ונתחייב בראשית הגז, לא הספיק בעל הגיזה ליתנו לו לכהן את ראשית הגז, עד שצבעו את כל הצמר — פטור מלינתו עוד (10), שהואיל וצבעו ונתכוון לגזולו (11) קנאו בעל הגיזה בשינוי, והרי הוא כמזיק מתנות כהונה או כמו שאכלן, שפטור הוא אפילו מהחזרת דמים, מפני שהוא ממון שאין לו תובעים (12).

ואם לבנו בעל הגיזה, שליבן את הצמר קודם שנתן ראשית הגז לכהן, ולא צבעו — חייב לתת לכהן, שהליבוין אינו שינוי ואינו מפקיע מידי "ראשית הגז".

וקשה ממה שמבואר אצלנו כי הליבוין נחשב שינוי.

אמר אביי, לא קשיא:

הא התנא הסובר כי ליבוין נחשב שינוי, סובר כדעת רבי שמעון, הא התנא הסובר כי ליבוין אינו נחשב שינוי, סובר כדעת רבנן.

במסכת חולין מבואר כי רק אם יש לו חמש רחלות לגזוז ויש בכל אחת מהן צמר בכמות של מנה וחצי (13), אז חייב בראשית הגז.

וכיצד היא מצות ראשית הגז: לאחר שגזז רחל, נותן מן הגיזה לכהן, כמה שרוצה, ובלבד שתהא נתינה חשובה.

דרבנן, וכעין זה מקשה הפני יהושע [סוף ד"ה במשנה].

10. בתוס' רי"ד כתב, כי הוא הדין בכל מתנות כהונה או מתנות עניים, שאם עשה בהם שינוי קנאם ופטור מלינתם.

11. הרא"ש בחולין [קלה א סימן ב] כתב: כיון שנתכוון לגזולו מן הכהן ושינהו קנאו בשינוי, משמע שצריך כוונה לגזול.

12. דהיינו שאין מי שיוכל לתבעו בדין, שיכול לומר לו: לכהן אחר אני נותן ולא לך [גמרא ורש"י חולין קל ב].

13. שיעור זה הוא לפי רבי דוסא בחולין [קלה א] אבל לפי חכמים השיעור הוא ה' רחלות גוזזות כל שהן. מהרש"ל על רש"י כאן.

לדעת התנא במשנתנו שינוי דרבנן [החזור לקדמותו] קונה או לא, ופסק הרא"ש כרב אשי ששינוי החזור אינו קונה. וכן פסקו הרמב"ם [גזילה ב'] והשו"ע [שס ה] ששינוי החזור אינו קונה.

הפני יהושע [ד"ה וליבוין] מביא דברי התוספות בסוכה [ל ב ד"ה שינוי] שכתבו כי שינוי החזור קונה מדרבנן, ומבאר הפני יהושע כוונתם, שלפי אביי קונה מדרבנן.

אבל הגר"א [סימן שנג ו, וכן שנד ב] והחזון איש [ב"ק סימן יז א] ביארו את כוונת התוספות, שגם לפי רב אשי שינוי החזור קונה מדרבנן, והתנא שבמשנתנו לא דיבר על שינוי דרבנן, אבל מודה ששינוי החזור קונה מדרבנן. והגר"א מדייק מלשון רב אשי שאמר: "שינוי דאורייתא קתני" משמע שיש גם שינוי דרבנן והיינו שינוי החזור.

ולדעת הרא"ש שסובר כי שינוי דרבנן אינו קונה, קשה אם אינו קונה מדוע נקרא "שינוי

ומקשינן: כיצד סובר רבי שמעון כי ליבון נחשב שינוי, והרי השתא יש לומר כי צבע שהוא שינוי גדול יותר מאשר ליבון, לרבי שמעון לא הוי שינוי, כמו שמוכח מהברייתא לקמן, אם כן כיצד לדעתו ליבון הוי שינוי?

וההוכחה כי לדעת רבי שמעון צבע אינו נחשב שינוי מספיק, דתניא בברייתא:

גזו ראשון ראשון וצבעו כל גזיזה וגזיזה בנפרד קודם שגזו את הגזיזה הבאה, או גזו ראשון ראשון וטוואו, או גזו ראשון ראשון וארגו, נחשב שינוי, וקנאו לעצמו בשינוי. ולפיכך הגזיזה שעשה בה שינוי אין מצטרף עם הצמר שיגזו אחר כך לשיעור המחייב בראשית הגז.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אם צבעו את גזיזת הצמר אינו נחשב שינוי בצמר, ולפיכך מצטרף לצמר שיגזו אחר כך לשיעור המחייב ראשית הגז.

מוכח מהברייתא כי לדעת רבי שמעון, צביעה אינה נחשבת שינוי מספיק, אם כן כיצד לדעתו, ליבון נחשב שינוי מעשה הקונה.

אמר אביי, לא קשיא:

הא הברייתא המביאה את רבי שמעון שסובר כי ליבון הצמר נחשב שינוי וכל שכן צביעתו, הוא דעת רבנן אליבא דרבי שמעון.

ואילו הא הברייתא המביאה את רבי שמעון שסובר כי שינוי של צביעה אינה קונה וכל שכן שינוי פחות של ליבון, היינו רבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי שמעון.

דתניא בברייתא: גזזו, אם גזז רחל אחת וקודם שגזז את האחרות טוואו וארגו וכן עשה עם הרחל השניה והשלישית — אין מצטרף כל הצמר להתחייב ב"ראשית הגז", כיון שבעל הגיזה קנה כבר את אותו צמר שטווה וארג בשינוי.

אבל אם רק לבנו את הצמר של הראשונה קודם שגזז את האחרות, בזה יש מחלוקת: רבי שמעון אומר: אין מצטרף אותו צמר עם הצמר שעדיין לא נגזז כדי להתחייב בראשית הגז, כיון שסובר כי ליבון נחשב שינוי. וחכמים אומרים: מצטרף, כיון שסוברים כי ליבון אינו נחשב שינוי.

ובמחלוקת זו נחלקו המשנה בחולין והברייתא אצלנו האם ליבון נחשב שינוי.

רבא אמר ליישב את הסתירה באופן אחר: הא הוא גם המשנה בחולין וגם הברייתא אצלנו הם כדעת רבי שמעון הסובר כי ליבון נחשב שינוי.

ולא קשיא: הא המשנה בחולין מדברת בליבון דנפציה נפוצי [שהפריד את הסיבים] בידיו לפני הליבון, ואין הליבון נחשב שינוי מספיק. הא אצלנו מדובר בליבון דפרקיה סרוקי שסירק את הסיבים במסרק קודם הליבון, שבאופן זה נחשב שינוי גמור [לדעת רבי שמעון].

רבי חייא בר אבין אמר ישוב נוסף: הא המשנה בחולין מדברת בליבון דחוריה חוררי שהלבין אותו בלבד בלא גפרית שאינו נחשב שינוי מספיק. הא אצלנו מדובר בליבון דכבריה כברויי בגפרית להתלבן יפה, שבאופן זה נחשב שינוי גמור [לדעת רבי שמעון].

אליעזר בן יעקב ורבי שמעון בן אלעזר ורבי ישמעאל, בולחו פבירא לחו כל אלו סוברים כי שינוי במקומו עומד והשינוי בחפץ אינו מועיל להוציאו מרשות הבעלים הקודמים.

והיכן מצאנו כי כל התנאים הללו סוברים כן?

רבי שמעון בן יהודה מצאנו שסובר כן, גבי הא דאמרן לעיל, שלדעת רבי שמעון בן יהודה צביעה אינה מועילה להוציא את הצמר מחיוב ראשית הגז, ואביי ביאר את דבריו שסובר כי שינוי אינו קונה, ולפיכך סובר כי אפילו שינוי על ידי צביעה החמורה מליבון אינו קונה.

בית שמאי מאי היא? היכן מצאנו שסובר כי שינוי אינו קונה.

אתנן זונה: היינו שר שמקבלת עבור הביאה, פסול למזבח. שנאמר [דברים כג יט] "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלוקיך לכל נדר כי תועבת ה' אלוקיך גם שניהם"⁽¹⁵⁾.

רבא אמר ישוב אחר: לעולם לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה וכולם סוברים כי לדעת רבי שמעון צביעה אינה נחשבת שינוי, ואינו סתירה לכך שליבון נחשב שינוי, כי ושאני שונה צבע מליבון, הואיל ויכול להעבירו את הצבע על ידי צפון [סבון] ולהחזיר את הצמר לקדמותו, מה שאין כן ליבון הוא שינוי שאי אפשר לבטלו ולהחזיר את הצמר לקדמותו.

וכי קתני התם ומה ששינוי שם במשנה בחולין, שאם לא הספיק בעל הגיזה ליתנו לו לכהן את ראשית הגז עד שצבעו את כל הצמר — פטור מלינתו עוד, כיון שקנאו בעל הגיזה בשינוי. ואוקימנא והעמדנו משנה זו כדברי הכל.

לא מדובר שם בצבע סתם, אלא בצבע בקלא אילן שצבעו דומה לתכלת, והוא צבע דלא עבר שאי אפשר להסירו, ולפיכך כולם מודים שנחשב שינוי⁽¹⁴⁾.

אמר אביי:

רבי שמעון בן יהודה ובית שמאי ורבי

רבינו ירוחם פסק כמו רבנן שכל צבע נחשב שינוי, והש"ך תמה עליו, כי הוא עצמו פסק ששינוי החזור אינו נחשב שינוי. ותירץ החזון איש [ב"ק סימן יז כב], כי צביעה היא שינוי גדול ולכן נחשב שינוי אף בצבע שאפשר להסיר.

15. הרמב"ן על התורה ביאר, כי הזונות יעשו באתנן שלהם מצות, וחושבות לכפר על חטאתן, ולכן אסרה התורה את האתנן לכל נדר, כי עתה יוסיפו לחטוא בהן אם יביאום לקרבן.

14. יוצא שלפי אביי יש ג' שיטות: א. לרבנן צבע נחשב שינוי, וליבון אינו נחשב שינוי. ב. לרבי שמעון אליבא דרבנן, בין צביעה ובין ליבון נחשבים שינוי. ג. לרבי שמעון אליבא דרבי שמעון בן יהודה, בין צביעה ובין ליבון אינם נחשבים שינוי.

ולפי רבא יש ב' שיטות: א. לפי רבי שמעון ליבון נחשב שינוי, וצביעה בצבע שאפשר להסירו אינו נחשב שינוי, וצביעה בקלא אילן שאי אפשר להסירו נחשב שינוי. ב. לפי רבנן ליבון אינו נחשב שינוי, וצביעה נחשב שינוי אף אם אפשר להסירו.

ובית שמאי, מדוע דרשו לרבות את שינוייהם, הא כתיב "שניהם" למעט!

ההוא מיעוט מיבעי ליה נצרך לבית שמאי לדרשה אחרת, שדורש: "הם" — ולא ולדותיהם.

ובית הלל, כיצד הם דורשים למעט את ולדותיהם?

לדעת בית הלל תרתי שמעת מינה, מהמיעוט של "הם" לומדים כי רק הם עצמם אסורים למזבח, ולפיכך ממעט גם "הם" — ולא שינוייהם, וגם "הם" — ולא ולדותיהם.

ובית הלל נמי, מדוע למדו מ"הם" למעט את שינוייהם, הכתיב "גם" לרבות!

ומסקינן: הריבוי של "גם", לבית הלל קשיא מה יש לרבות ממנו.

ועכשיו חוזרת הגמרא לבאר את דברי אביי שאמר: רבי שמעון בן יהודה ובית שמאי ורבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון בן אלעזר ורבי ישמעאל, כל אלו התנאים סוברים ששינוי אינו קונה.

רבי אליעזר בן יעקב מאי היא? היכן מצאנו שסובר כי שינוי אינו קונה.

דתניא בברייתא:

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

הרי שגזל סאה של חטין, טחנה, לשה

דתניא בברייתא: נתן לה לזונה חטין באתננה תמורת שכר הביאה, ועשאן סולת, או נתן לה בשכרה זיתים — ועשאן שמן, או ענבים — ועשאן יין.

תני חדא: אסור עדיין להקריבם למזבח ואינם ניתרים על ידי השינוי שעשו בהם.

ותניא אידך: מותר להקריבם, כיון שכבר נשתנו ממה שהיו בשעה שניתנו באתנן, וכבר אינם נחשבים אתנן¹⁶.

ואמר רב יוסף לפרש: כי שתי הברייתות נחלקו במחלוקת בית שמאי ובית הלל, כי תני שנה גוריון דמאספורק [ממקום הנקרא אספורק]: בית שמאי אוסרין את האתנן למזבח גם אחרי שנשתנו. ובית הלל מתירין את האתנן אחרי שנשתנו.

מאי טעמיה דבית שמאי?

משום שהם דורשים את הכתוב גבי אתנן, כך:

אמר קרא: [דברים כג יט] "לא תביא אתנן וגו' כי תועבת ה' אלקיך גם שניהם". ודרשו מ"גם", לרבות את שינוייהם, שגם שינוייהם [של האתנן ומחיר הכלב] נאסרו למזבח.

ובית הלל — מה טעמם?

משום שדרשו את הכתוב גבי אתנן להיפך.

אמר קרא: "שניהם" למעט — שרק הם אסורים למזבח, ולא שינוייהם.

16. הגמרא מדמה שינוי בגזילה לשינוי ב"אתנן". ומקשים התוס' לעיל [סה ב ד"ה הא] מה ענין אתנן אצל שינוי. ומתרצים, כי אם שינוי